

BİR ÂŞIKIN SEYRÂNI

Bozdoğanlı Mustafa Fethi Efendi

Birinci Fasıl

Küçük yaşımdan beri güzelleri severim. Bir hiss-i şehvetle mütehassis olmaksızın güzel yüz beni cezbeder. Sebebini suâl ederseniz tamâmıyle ben de bilmem, lâkin bir güzele tesâdüf etdiğim zamân garîb bir neş'e duyarım, kalbimde darabât-ı şedîde hâsıl olur, rûhum ihtizâza gelir. Bir cihetden acıklı ser-güzeştlere, hande-âver vak'alara dûçâr oldum, dostlardan âzâr işitdim. Bunlardan hîç biri tab'ımı değişdirmedi. O ahvâli benden ref' ü def' edemedi. Benim hamûrum aşkla yoğrulmuş olacak ki aklım fikrim hissim dâimâ aşkdır, yegâne ümîdim aşkdır. Cenâb-ı Hak'dan gece gündüz niyâzım da budur, müstağrakı bahr-i aşk olarak ilelebed gavta-hor olmak, bâde-i aşkla sermest ü medhûş kalarak hîç ayılmamak isterim. Lâkin bu saâdete nasıl ermeli, bu makāmı nasıl bulmalıdır.

İkinci Fasıl

Bir akşam meşâgil-i yevmiyye ile zihnim fevkalâde yorulmuş, vücûdumu bir rehâvet istîlâ etmiş idi. Hânemde oturamadım, kendimi ovalara sahrâlara doğru salıverdim. Akşamın hüzn-engîz olan letâfeti, çayırların şukûfe-zârların tarâveti, biraz aklımı başıma getirdi. Zihnimde rûhânî, kalbimde câvidânî bir küşâyiş ve hassâsiyyet peydâ oldu. Bülbüllerin terennümâtını, kurbağaların nağamâtını dinleyerek pîş-i enzârıma çıkan nâ-mütenâhî sahrâlara doğru yürümeye başladım. Yürüdükce yolun letâfeti artıyor, manâzırın zarâfeti derûnuma inşirâh veriyordu. Zevk ü sürûrum öyle bir dereceye geldi ki her ne tarafa baksam bir başka neş'e, her neyi görsem dîger neşve hissederdim. Mini mini bir ormanın kenârından geçiyordum, yek-dîgeriyle muânaka ederek gülüşüp oynaşan bir sürü genç kızlar ile civân delikanlılara rast geldim. Kızlar hûrîlere gıbta-bahş olacak derecede güzel, nev-civânlar ise hakîkaten bîbedel idi. Gaşyoldum, bir kenâra durarak kudret ü kuvvet-i ilâhiyyeye hayret etdim. Hâsılı bu anda hissetdiğim ahvâlimin ta'rîf ve tavsîfi müşkildir. Çünki ben de tamâmıyla anlayamıyordum. O hâlde dedim ki, yâ Rab bu ne hâldir? Bu güzellikler hep senin hüsn-i mücerredin, bu câzibeler hep senin câzibe-i rahmâniyyetin değil midir? Böyle olduğu hâlde şu bendeki hâle aşkdan başka bir isim verilebilir mi? Hayır bu hâl aşkdır, muhakkak aşk-ı ilâhîdir ki beni teshîr ediyor, böyle gayr-ı ihtiyârî beni güzellere doğru çekiyor. Evet bu aşkdır, aşk-ı hakîkînin kendisidir.

Bu aralık nereden geldiğini bilemediğim bir sadâ, "Ey yolcu aldanıyorsun, yolundan kalıyorsun, senin aşk ile ne münâsebetin var? Aşk denilen hâlet-i lâ-yezâl, ol ma'şûka-i bî-misâle âiddir ki kadîm, ezelî, ebedîdir. Güzellik, gençlik gibi cüz'î bir zamânda tebeddül eden ahvâlin muvakkat bir câzibesinden aşk hâsıl olur mu? Ne cehâlet, ne büyük gaflet" dedi.

Ben hemân başımı sadânın geldiği cihete çevirdim fakat hîç birşey göremedim. Yalnız ufukda hafîf bulutların arasında yuvarlanmakda olan kamerin parlak çehresi bana tebessüm eder gibi görünmekde idi. Mea-hâzâ boşluğa doğru suâl etdim ki, "Ey beni îkāz eden sadâ, ben Allâhu azîmü'ş-şândan yalnız aşk istiyorum, başka bir şey taleb etmiyorum, aşk denilen ankāyı nerede ve nasıl bulurum, biliyor isen Allah teâlâ rızâsı içün bana öğret, zîrâ ben pek ziyâde muztarib bir hâldeyim" dedim.

Sadâ, "Evet biliyorum, aşkı bulmak hem pek güç hem de pek kolaydır. Pek güçdür, zîrâ evvel emirde ma'şûku tamâmen bilmek, sonra iyice müşâhede eylemek ve daha sonra ünsiyyet etmek ve âşık olmak lâzımdır. Pek kolaydır, çünki ma'şûk sana o kadar yakındır ki bilmek içün sormak, görmek içün aramak lâzım değildir." Ben, "Amân ne söylüyorsun, ben[im] bunca senelerden beri taleb eylediğim, ele geçiremediğim, ümîd kesdiğim aşk bu vecihle elde edilebilir mi?" Sadâ, "Ma'şûk-ı hakîkîye kasem ederim ki, evet".

Ben, “Bu hâlde o kadar yakın olduğunu söylediğiniz mahbûbu lutfen bana gösterir misiniz?” Sadâ, “Mahbûb sana o kadar yakındır ki göstermek içün şahs-ı dîgerin araya girmek ihtimâli yokdur.” Ben, “Yâhû, yalan mı söylüyorsun, yâhûd muammâdan bahis mi ediyorsun? Ne dediğini anlayamıyorum.” Sadâ, “Hakkın var anlayamıyorsun, yâhud sana anlatmayanı bilemiyorsun. Yoksa kasem ederim hâşâ ben yalancı değilim, sözüm de hîç muammâ değildir.” Ben, “Bu da tuhaf, sözünü bana anlatmayan da kim oluyor?” Sadâ, “Mahbûbunu sana bildirmeyen göstermeyen, rakîbindir.” Ben, “Amân deme, o rakîb kim? Nerede, bâri onu göster de cezâ-yı sezâsını vereyim. Mâdâm ki o bana mahbûbumu göstermiyor, ben ona dünyâyı kaç bucak olduğunu göstereyim.” Sadâ, “Onu bilemez ve göremezsin.” Ben, “Acabâ ne içün?” Sadâ, “O da sana mahbûbun gibi yakındır da onun içündür.” Ben, “Artık sen çok oluyorsun, öyle şey mi olur.” Sadâ, “Evet tamâmıyle hakîkati söyledim, öyledir.” Ben, “Dur öyle ise tekrâr edeyim sen dinle, acabâ ben mi yanlış anladım? Evvelâ mahbûbu görmeden aşk nedir bilinmez, öyle mi?” Sadâ, “Evet, gayet tabîî.” Ben, “Pek güzel. Sâniyen, mahbûb pek yakın olduğu içün kimse araya girüp gösteremez, herkes kendi görmek lâzımdır, değil mi?” Sadâ, “Pek doğru.” Ben, “Hâlbuki insân kendisi baksa da onu göremezmiş, çünki ara yerde onun gibi gāyet yakın olduğundan bakmakla görülemeyen bir rakîb varmış, öyle mi?” Sadâ, “Tamâmıyle öyledir.” Ben, “O hâlde me’yûs olayım, demek ki ben aşk lezzetini duyamayacağım.” Sadâ, “Bilakis ben sana o lezzeti duymak içün bi-izn-i Hudâ delîl olacağım. Eger benim sözlerimi dinleyüp mûcibince hareket edersen be-heme-hâl mahbûbuna vâsıl olursun.” Ben, “Amân aşku’llâh hürmetine, bana ta‘lîm et. Her hâlde emrinize tevfîk-i hareket etmek üzere söz veriyorum.” Sadâ, “Şimdi yoldaş, aşkı ve mahbûbunu bir müddet-i muvakkate içün aklından çıkar. Evvelâ sana mahbûbuna vusûle mâni‘ olan zâtla meşgūl ol.”

Ben, “Âh, o hâini bulabilseydim, hemân öldürür[d]üm.” Sadâ, “Sana şimdi söyledim, o zât sana pek yakın olduğu içün onu öldürür isen kendin de berâber ölürsün. Binâen aleyh öldürmeye gelmez, yalnız onu zarar vermeyecek hâle koymak lâzımdır.” Ben, “Onu bu hâle koymanın çâresi nedir?” Sadâ, “Acele etme söyleyeceğim, onun evvel emirde zâtıyla uğraşmamalı, hattâ sıfâtına da karışmamalı, ef‘âlinden başlamalı. Evvelâ ef‘âlini birer birer bitirmeli, sonra sıfâtını birer birer ifnâ etmeli, daha sonra zâtını yakalayup münkād etmeli. Anladın mı?” Ben, “Anladım, lâkin onun ef‘âlini, sıfâtını nasıl bulma[l]ı.” Sadâ, “Cânım size söylemedim mi ki, o sana pek yakındır, onun ef‘âli senin ef‘âlin gibidir. Şu hâlde kendi ef‘âline dikkat et, onun fiillerinden olduğunu anla[r]san o fiili terk et, bir daha işleme. İşte bu kadar.”

Ben, “Pek güzel, onun ef‘âli hangi fiillerdir, bâri onları söyle ki işlemekden ictinâb edeyim.” Sadâ, “Hâ, şimdi yola girdin. Onun fiilleri bir kerre şer‘an memnû olan fiillerdir, livâta, zinâ, sirkat vesâire gibi. Sâniyen, yalan söylemek, hiddet etmek, mahlûkātdan birini rencîde eylemek, senden taleb edilen şeyi ısgā etmemek gibi kavâid-i insâniyye ve ahlâkıyyeye muhâlif ef‘âldir.” Ben, “Pek a‘lâ bu andan i‘tibâren başlıyorum.” Sadâ, “Haydi Cenâb-ı Hak yolu âsân eylesün.İşte sana bir anahtar ki gizli hazîneyi açar. Bir kere kenz-i mahfîyi bulursan mahbûbunun aşkına visâl mümkündür, inşâallâhu teâlâ.” dedi. Sadâ kesildi.

Üçüncü Fasıl

Ben hayrân ser-gerdân nereye gideceğimi bilmeyerek sahrâlara daldım. Yâ Rab şimdiye kadar ben kendimi âşık zannederdim, meğer değilmişim. Mahbûbumu biliyorum, görüyorum kıyâs ediyordum, hâlbuki aldanıyormuşum, bu ne sırdır? Gerçi anahtarı elde ise de acabâ hazîneye vusûl müyesser olacak mı? Ve mine’llâhi’t-tevfîk.

Haydi yürüyelim. Gidiyordum, kâh ferah-fezâ yerleri görüp eğleniyordum, kâh hüzn-engîz mahallere gelüp me’yûs olarak ağlıyordum. Ba‘zan korkuyordum, ba‘zan da mütesellî oluyordum. Lâkin o sadânın emrini hîç unutmayup şu bana rakîb olan zâtın

yine benden sudûr eden ef'âline gāyet dikkat ederek bir kere benden sudûr eden fiilin bir daha tekrâr etmemesi içün gayret eyliyordum. Lâkin ne garîb. O zât hakîkaten bana ne kadar mülâhık imiş. Kötü fiillerini bir daha yapdırmayım diyerek ne kadar gayret ve cehd ediyorum, ne kadar sıkılıyorum bilseniz. O fiiller hep benden sâdır olduğu, ben de onların benim fiilim olmadığını, bana o ser-keş rakîbin yapdırdığını bildiğim hâlde yine icrâsına mâni' olamıyorum. Tekrâr ediyor, dâimen dâimâ tekrâr ediyor. Lâkin ben de ısrâr edeceğim, sebât edeceğim, o rakîbe o fiileri yapdırmayacağım.

Dördüncü Fasıl

Şimdi işim gücüm o rakîbe ef'âl-i kabîhasını işletdirmemek içün çalışmakdan ibâret olup hem yola devâm ediyorum, hem de ef'âlimi tedkîk ediyorum. Ba'zı kere ümîdim munkatı' olup kendimi levm ediyorum. Mütemâdiyen Cenâb-ı Hakk'a niyâz eyliyorum. Yâ Rab, işbu bed-mâye-i rakîbin fiillerinden beni kurtar diyorum. Ba'zan da zamân-ı icrâsında bir iki fiiline mâni' oluyorum. O hâlde memnûn ve mütesellî kalıyorum. Bu minvâl üzere ne kadar yürüdüğümü bilemem, bir aralık bana bir hâl oldu, fikrime bir parlaklık geldi. Dikkat etdim bakdım ki bana o fiilleri işleten zâtı göremiyorsam da o fenâ fiillerin esbâbını anlayabiliyordum. Amân evet anlıyordum, hattâ anladım bile. Ya'nî bende görünen ba'zı sıfatlar var ki o fenâ fiillere onlar sebeb oluyor.

Yine o sadâ, "Âferîn tebrîk ederim, işte o sıfatlar rakîbin sıfatlarıdır, ef'âlini soydun sıfatlar üryân kaldı. Şimdi gayret et ki birer birer sıfatlarını da mahvetmek içün gayret et." dedi. Ben, "Amân bir söz daha, o herîfin sıfatları hangileridir? Söyle ki bulabileyim." Sadâ, "Mes elâ zinâya sevk eden şehvet, sirkate meyl etdiren hırs u tama', hiddeti îcâb etdiren gadab. Velhâsıl buhul, gıybet, hased, kizb gibi sıfatlardır." Sadânın geldiği tarafa "semi'nâ ve ata'nâ"[50] diyerek ser-fürû etdikden sonra yola devâma başladım. Şimdi dûçâr olduğum ahvâli, hissettiğim lezzeti ta'rîf pek güçdür.

Beşinci Fasıl

Maamâfîh gayret ziyâdeleşti, cesâretim artdı, sahrâların şekli değişti. İki ırmak kenârını ta'kîb ederek yürüyorum, bu ırmakların birinden gāyet sâf berrâk bir su akıyor, dîgerinden bulanık kirli su cereyân ediyordu. Artık kendimi levm etmez oldum. Ba'zan idrâkim ferâsetim ziyâdeleşiyor, bilmediğim şeyleri düşünmeksizin anlayıveriyorum. Ba'zan da dûçâr-ı vesvese olarak müteessir müteellim oluyorum. Hülâsa, rakîbin sıfatlarını birer birer def' etmeğe başladım. Anladım ki herhangi sıfatı izâle edersem onun fiilinden halâs olmuş oluyorum. Ne kadar da kolay imiş, eğer fiilleri ifnâ ederken bu ahvâli bilmiş olsaydım hîç fiilleri[yle] uğraşmaz, doğrudan doğruya sıfâtına hücûm ederdim.

Amân Yâ Rab, aldanıyorum, hem de rakîbin ucub sıfatında boğuluyorum. Öyle ya, "evvelce bilemiyordum şimdi biliyorum" demek, ucub tefâhur enâniyyet kendini beğenmek değil mi? Ben o fiillerle uğraşmak sâyesinde sıfatların esrârına dest-res olmuş iken bu hâli bilmemek nânkörlük olmaz mı? Lâkin bu def'a elimden kurtulamazsın, yakalarım. Kibri, ucbu, buhlü hep atıyorum.

Altıncı Fasıl

Böyle sıfât ile meşgūl olarak ne kadar gitmiş olduğumu bilemem. Bir aralık uykudan uyanır gibi bir hâle giriftâr oldum, gözlerimi açdım, bana müşâhebeti bulunan bir zâtın benimle berâber olduğunu gördüm, hayret etdim. Korkuyor muyum, hayır. Bu zât benim senelerden beri aradığım, sıfâtı ef'âli ile uğraşdığım rakîbim olacak. Evet bak, ne kadar hiddet ve şiddete, darb u kıtâle hâzır, ne derecede kibirli, hasûd, tama'kâr bir zât. Lâkin benden korkuyor, titriyor. Dedim şununla biraz konuşayım, "Sen benden korkuyor musun? Öyle halîm bir zâta benzemediğin hâlde pek sâkin duruyorsun." Rakîb, "Evet

korkuyorum, çünki beni tekdîr ediyorsun, her bir hareketimi gözünden bırakmıyorsun, istediklerimden mahrûm ediyorsun. Ben de bi’z-zarûre emrinize itâat ediyorum, ne yapayım.” Ben, “Seni serbest bırakırsam yine eski çapkınlığa avdet eder misin?” Rakîb, “Ol dakîkada, çünki cibilliyetim budur.” Ben, “Seni utanmaz seni, dur bağlayayım da öğren.”

Yedinci Fasıl

Rakîbi de kuyûda rabt etdim. Lâkin ben onunla konuşurken dikkat edememişim, sahrâları beyâbânı bırakarak cennet-âsâ bir bâğ-zâra girmişim. Kulağıma ma‘hûd sadâ yine geldi, “Nasıl, rakîbini gördün mü?” diyordu. Ben, “Evet gördüm, bağladım.” Sadâ, “Demek ef‘âlini bilirsen sıfâtını bulmak, sıfâtını bulursan zâtını görmek mümkün imiş, ben yalan söylememişim öyle mi?” Ben, “Estağfirullâh, söylediklerin tamâmıyla hakîkat imiş, teşekkürler ederim.” Sadâ, “Ben de gayretinizden dolayı seni takdîs ederim. Mâdâm ki rakîbin aradan çıkdı, aşka, mahbûbuna visâl kolaylaşdı demekdir.” Ben, “Amân aşk neredesin. Artık rakîb gitdi lutf u kerem ile arz-ı dîdâr et, bundan ziyâde tahammülüm kalmadı. Takarrub ümîdi ziyâdeleşdikce iştiyâkım artıyor, merhamet.” Sadâ, “Bîçâre acemi yolcu, telâş etme. Daha yarı yola gelmedin.” Ben, “Ne söylüyorsun, yarı yola gelmedim mi? Şimdi dîvâne olacağım, sen dememiş mi idin ki rakîbini bulur bağlarsan mahbûbunu görürsün. İşte dediğinizi yapdım şimdi bana yarı yoldasın demek ne oluyor?” Sadâ, “Biraz me’yûs oldun biliyorum, ammâ ne çâre ki sözüm hakîkatdir, henüz yarı yola gelmedin.” Ben, “O hâlde daha görülecek, ifnâ edilecek zât mı var?” Sadâ, “Evet mahvedilecek zât var.” Ben, “Amân yâ Rab, o zât kim?” Sadâ, “Sen.” Ben, “Ben mi? Benim ne kabâhatim var. Ne kötü fiilim, ne de mezmûm sıfatım var. Ben mahvolursam sonra aşkı mahbûbumu nasıl bulurum?” Sadâ, “Evet gerçi rakîbin def‘ oldu, binâen aleyh senden artık kötü fiiller, fenâ sıfatlar sudûr etmez. Lâkin birçok ef‘âl-i hasenelerin, sıfât-ı cemîlelerin var. Bunlardan başka bir de benlik var. Cân var iken cânân ele girmez yoldaş haydi ef‘âlinden başla.” Ben, “Benim fiillerim ne gibi şeylerdir, onları söyle bâri.” Sadâ, “Söyledim ya ef‘âli hasene, zahmet çekene acımak, fakîr olana atâ etmek, aç olana nafakanı vermek gibi şeyler.” Ben, “Buna aklım hîç ermedi. O hâlde rakîbi niçün tepeledik. Sana i‘timâdım var, bi’t-tecrübe anladım ki yalan söylemiyorsun. Evvelce olsaydı bu sözü tutmak ihtimâli yok idi.” Sadâ, “Evvelce sana böyle söz söylenemezdi ki. Şimdi bana i‘timâd etmekde hatâ yokdur, rakîbi tepelemek de fenâ fiil ve sıfatlardan kurtulmak içündür. Şimdi ben sana fenâlık yap demiyorum, iyilik etme diyorum. Gel sana bir suâl sorayım. İyiliği sen ne içün işleyecekdin?” Ben, “Min indi’llâh sevâb kazanmak içün.” Sadâ, “Şu sevâbı ne yapacaksın? Ben seni aşk arıyor zannediyordum.” dedi. Benim hayretim karşısında ilâveten dedi ki, “Yoldaş, bu mes’ele gâyet dakîk ve rakîkdir. Bu ciheti çok hatır-nâkdır. Ayağını sürçersen girdâba düşersin. Haydi Allâh teâlâ hidâyet ve selâmet versin.”

Sekizinci Fasıl

Şaşkın bir hâlde, artık fenâlık zâten yapamayacağım. Müsteînen bi’llâhi teâlâ yola revân oldum. İçinde bulunduğum gülistânı ta‘rîf ve tavsîf pek müşkildür. Revâyih-i tayyibe neşreden güller, sünbüller, envâ‘-ı şukûfeleriyle tezyîn olunmuş çemen-zârlar meşâma lezzet, enzâra revnak vermekde, hôş-elhân bülbülleri nağamât-ı gûnâ-gûn ile terennüm etmekde idi. Kendimi de o kuşlar meyânında tâir zannetmekde, bahâr kelebekleri gibi bir çiçekden dîger bir çiçeğe atlayarak pür-neş’e çırpınmakda idim. Yürüdüm, koşdum, uçdum, neler yapdım, ne delilikler icrâ eyledim bilemem. Velhâsıl ef‘âl-i haseneyi terk etmek cidden pek müşkil imiş, bana rakîbin kötü işlerine mâni‘ olmakdan daha güç geldi.

Bir aralık gördüm ki bir yuvada bulunan birkaç bülbül yavrusunu bir yılan birer birer yutuyor, vâlideleri olan kuşcağız yakın bir dala konmuş pür-telâş şefkat-i mâderâne ile çırpınıyor, feryâd ederek istimdâd ediyor. Bu fecî‘ manzara karşısında müteessir olmamak kābil değil. Merhamet ve hissiyâtım galeyâna geldi, o anda bir taş atarak yılanı

def‘, yavruları kurtarmak pek kolay idi. Lâkin pek müşkilâtla sabretdim. Ve Cenâb-ı Hallâk-ı Kerîm’in benden erham olduğunu düşünebildim. Lâkin müteessir olmadım diyemem. Bu gibi ahvâl tekerrür etdikce teessürüm azaldı, bilakis tevekkülüm ziyâdeleşdi. Zâhire tatbîk olunursa münâfî-i ahlâk görünen bu gibi hâlât benim enzâr-ı dikkatimi açdı, müşâhedâtımı tezâyüd etdirdi. Bir zamân oldu ki beni ef‘âl-i hasene icrâsına sevk eden kuvvetin kendi sıfât-ı hasenem olduğunu anladım. Bu hâle taaccüb etmekde idim. Yine ayn-ı sadâ, tanîn-endâz.

Sadâ, “Ef‘âl-i haseneden dahi kurtuldun, sıfât-ı haseneden de kurtulmağa gayret et. Çünki gıyâbında hasretinde sûzân olduğun mahbûbunun arz-ı dîdâr etmesi inşâallâhu teâlâ karîbdir.” dedi. Ben, “Amân, sıfât-ı hasenemden birkaç numûne ta‘dâd et, lutf-ı Hak ile gayretim noksân değildir.” dedim. Sadâ, “Sıfât-ı hasenen merhamet, şefkat, semâhat, şecâat, himmet, sadâkat, kanâat gibi şeylerdir.” dedi. Ben, “Pek a‘lâ, ammâ bunlar benden münselib olursa ahlâkım bozulmaz mı? Sonra âdî, alçak bir âdem olmaz mıyım?” Sadâ, “Âdî alçak bir âdem olursan ne lâzım gelir?” Ben, “Ne mi lâzım gelir? Nâmuslu kimseler yüzüme bakmaz, sonra beni red ve tahkîr ederler.” Sadâ, “Demek sen hâlâ halk içün çalışıyorsun, sonra da aşk-ı hakîkî taleb ediyorsun, öyle mi? Yoldaş bunlara riyâ-yı hafî derler. O sıfatları da atmak lâzımdır. Sözüme i‘timâd edersen yol işte.” dedi.

Dokuzuncu Fasıl

Ağlayarak yola devâma başladım. Derûnuma bir âteş yayıldı, te’sîri nereden geldiğini bilemiyordum. Lâkin sıkılıyorum, esvâblarımı birer birer çıkarmağa başladım. Soğukdan müteessir olmuyordum, görenlerden utanmıyordum. Esvâblarıma biraz acır gibi oldum, çünki her birini tedârik etmek içün senelerce sa‘y etmiş idim. Harâretin te’sîri beni bir nevi‘ sekre dûçâr etmiş idi. Nerelerden geçdiğimi fark etmez bir hâlde idim. Zâten menâzır-ı latîfeye artık gözüm alışmış idi. Çemenlerin reng-i hadrâsı gözlerimi karartıyor, bülbüllerin sadâsı gûşumu tırmalıyordu. Güllerin kokusu aslâ neş’e vermiyordu. Seyrim sür‘at peydâ etmişdi. Sanki bir kuş ileri cezb ediyordu. İlerledikce harâretim artıyor, neden olduğunu bilmeksizin iştiyâkım ziyâdeleşiyordu. Acabâ şems-i münîre mi takarrub ediyordum, bilemem. Rehberimin sözlerini tutuyor, sıfât-ı hasenemi ifnâ ediyordum. Fakat mücâhedenin dahi dîgerlerinden müşkil olduğunu teslîm ederim. Ne kadar zamân geçirdiğimi der-hâtır edemiyorum. Şu kadar anladım ki biraz daha ileri gidersem yanacağım. Bana bir tereddüd hâsıl oldu, durdum kendime bakdım. Ne gördüm? Tamâmıyla üryân kalmışım, sıfât-ı hasenem elbise-i fâhirem asıl benden değil üzerimde âriyet imiş. Şimdiye kadar ben esvâbımı görüyormuşum da kendimi görmüyormuşum. Evet, şimdi kendimi bildim ve gördüm, mutmain oldum. Güzelliğime hayret etdim.

Onuncu Fasıl

Hakîkaten ben güzel imişim. Sübhâna’llâh el-azîm, bu ne letâfet, bu ne ulviyyet. Şimdiye kadar başka mahbûb aradığım ne kadar beyhûde imiş. Demek müddet-i medîdeden beri aradığım mahbûbum ben imişim. Hamden sümme hamden, cânânıma vâsıl oldum. Evet, visâle erdim. Ne garîb şey, bana bir hâl oldu. Ta‘rîf edilemez bir neş’eye uğradım. Kendimi güzellerden güzel buluyordum, letâfetime hayrân oluyordum. Nihâyet kendime âşık olmayam mı. Ey şimdiye kadar yana yakıla aradığım aşk, sen bende imişsin. Ey firâkıyla sûzân olduğum mahbûbum, sen ben imişsin. Zevkimden bayılacağım, neş’emden öleceğim, hayretimden dîvâne olacağım. Bu ne hâldir, ben bana âşık olursam kim kime nâz ve kim kime niyâz edecek? Kendi kendime türlü şîvelere, garîb acîb cilvelere başladım. İstirhâmlara, işvelere, girişmelere, tegāfüllere, istiğnâlara nihâyet yok. Amân ne zevk, ne sürûr, ne saâdet, ne hubûr. Bu hâl ne kadar sürdü bilemem, sadâ-yı muazzam zuhûr etdi.

Sadâ, “Ey budala âşık! Aç gözünü, uyandır cânını. Kendi hüsnünün parlaklığı çeşm-i basîretini kamaşdırmasın. Eğer şems-i tâbân tulû‘ ederse a‘mâ olursun.” dedi. Ben toplanarak sordum ki, “Hangi şemsden bahs ediyorsunuz? Bana artık şemsin filânın lüzûmu yok, çünki aşkımı mahbûbumu buldum. Başka neye ihtiyâcım kaldı?” Sadâ, “Seni müşrik seni, hâlâ îmâna gelmedin. Aşk taleb eden kendini bilir, kendini görür mü? İşte buna şirk-i hafî derler. Yoldaşım, o mahbûbu terk etmeli yine yola gitmelidir.” Ben, “Amân ne söylüyorsun, işte bunu yapamayacağım. Bu kadar sevdiğim bu kadar güzel bulduğum, âşık bulunduğum kendimden, öz mahbûbumdan nasıl geçerim? Bunun ihtimâli yokdur.”

Sadâ, “O hâlde sen aşk-ı hakîkîden şemme alamazsın.” Ben, “Fesübhâna’llâh elazîm, yine mi aldandım?” Sadâ, “evet, yine aldandın.” Ben, “O hâlde ne yapacağız?” Sadâ, “Mahbûbundan, ya‘nî kendindne dahi vaz geçmek lâzımdır.” dedi.

On Birinci Fasıl

Ben ne hâle ve ne etvâra giriftâr olduğumu idrâk edemeyerekden yine yola revân oldum. Vücûdumu artık büsbütün istilâ eden harâret beni eritmeğe başladı. Âteşin câzibesi gayr-ı ihtiyârî vücûdumu cezb etmekde idi. Cihât-ı sittemi, hattâ yolumu göremez oldum. Kulaklarım işitmiyor, akl ü idrâkim tamâmıyla muattal idi. Havf u hüzün üzerimden mürtefi‘, zamân ve mekân mahvolmuş idi. Ben bu hâlet ile ne kadar müddet geçdi, neler zuhûr etdi. Ben nerelerden yürüdüm, kime karışdım, kimi terk etdim. Ölü müyüm, diri miyim? Kulaklarımın te’sîri olmayarak bir aralık sadâ-yı ma‘lûmu işitdim. Sadâ, “Seni mahbûbuna terk ediyorum, ef‘âli, sıfâtı, zâtı tecellî edecekdir. Tecelliyâtın müzdâd olsun. Artık beni arama, bundan ileri gidemem, yanarım. Anahtar sendedir. Kenz-i mahfîye gir, aşkın zuhûr etsin.” diyor idi. İşte bu sadânın zuhûr ve istimâı akabinde bana bir hâl zuhûr etdi, kendimden külliyen geçdim, mahv oldum.

On İkinci Fasıl

Dağlarda bağlarda, güllerde bülbüllerde, hayvanlarda insanlarda, mekânda zamânda, ef‘âl-i gûnâ-gûnda her anda bir şe’n zuhûr ediyordu. Bir emirden, bir fiilden lâ yuadd velâ yuhsâ ef‘âl zuhûr ederek dünyâ ve mâfîhâ avâlim-i nâ-mütenâhiyede harekât-ı müessirât-ı bî-nihâye hâsıl oluyor, edvâr-ı mütemâdiye ile inkılâbdan inkılâba geçerek envâ‘-ı müteaddide, etvâr-ı muhtelife izhârıyla berâber yine fi‘l-i vâhide ric‘at ediyordu. Her bir fiilimin zuhûru hafiyy-i hafâsı zuhûr eder, vücûddan adem, ademden vücûda geçer gibi görünür. Hâlbuki ma‘dûm mevcûd olamayacağından mevcûd yine mevcûd kalıyordu. Bu esnâda bir mahbûb-ı muazzam zuhûr etdi ki vech-i münevveri zînet-sâz-ı bezm-i ceberût olmakda, edâ-yı dil-firîbi âlem-i melekûtu hayretlere sarılmakda idi. Nikāb-ı müteaddide olan cemâl-i bâ-kemâlinde şa‘şaası on sekiz bin âlemi pür-nûr etmekde, her zerreye bir revnak-ı hayâtî vermekde idi. Bu cemâl-i bâ-kemâle hayrân nigerân olarak her vücûdda hareket eden kalb, aşk diye cünbân olmakda ve her dehânda mütekellim olan zebân, aşk diye feryâd etmekde idi. Aşk, o cemâl-i bâ-kemâle hayrân, o cemâl-i bî-misâl dahi aşk-ı lâ-yezâle karşı nâzende vü velehân idi. Aşkın niyâzı cemâle istiğnâ-bahş olmakda, cemâlin nûru aşkı sûzân etmekde idi. Bu hengâmda hilkat, imâte, ihyâ, irzâk gibi birer birer mürtefi‘ oldu, tecelliyât-ı dîger zuhûra başladı. Cemâlin ba‘zı hicâbları kalkdı. Aşk lerzân oldu, hayretler artdı, dil zuhûr etdi. Şevk-i câvidânî avâlimi istîlâ etdi.

On Üçüncü Fasıl

Milyonlarca ef‘âlin bir sıfatdan zuhûru ve bu sûretle sıfât-ı bî-şumârdan ef‘âl-i mâ-lânihâye hudûsu görüldü. Ef‘âlin tebeddül ve tahavvül-i sıfât olduğu, sıfatların sıfatlara inkılâbı ile dîger sıfât zuhûr etdiği ıyân oldu. İrâdet-i ezeliyye ile kuvâ-yı bî-zevâl, eczâ-yı nâmütenâhîye yayılarak harekât-ı bî-hisâb, zerrât-ı lâ-yuhsâyı muhît oldu. Deymûmiyyet-

i lâyezâl, kudret-i bî-misâle mülâkî olarak bekāda [124] fenâ, fenâda hayât, hayâtda cilve, cilvede işve, işvede şîveler husûl buldu. Aşkın galeyânı, nûrun ihtizâzı mevcûdiyyeti doldurdu. Hayât, ilim, semi‘, basar, irâdet, kudret gibi sıfât-ı samedâniyye birer birer gāib oldu. Cümle hicâblar ref‘ olunarak cemâl aşka, aşk cemâle vusûl buldu. Zâten vechden mâ-adâ her şey hâlikdir, zât mevcûddur, mevcûd zâtdır. Ref‘ olunan hicâblar, mahv edilen zâtlar, fenâ bulan sıfatlar, metrûk kalan fiiller de bire râci‘ imiş. Fenâ ayn-ı bekā, mahv ayn-ı sahv, terk ayn-ı isbât oluyormuş. Aşk ayn-ı cemâl, cemâl ayn-ı zât, zât ise bî-şerîk bî-misâl imiş.

On Dördüncü Fasıl

Bir ân-ı gayr-ı münkasimde tecellî eden bu ahvâli dîger ahvâl ta‘kîb etdi. Cemâl aşksız, aşk cemâlsiz kalabilir mi? Aşk cemâle hayrân olmak, cemâl de aşka nigerân bulunmak ister. Mahbûblara pür-zînet ü zîver görünmek lâzımdır. Nûr-efşân olan hicâblar yine birer birer pûşîde oldular. Vücûd, kıdem, kelâm, tekvîn gibi sıfatlar tecellî-sâz-ı uyûn-ı âşıkān oldu. Envâr-ı arş, kürsî, levh-i kalemi doldurdu. Samedâniyyet melekûta zînet verdi. Rûhâniyyet dillere tesellî-bahş oldu. Avâlim şevk ile semâvât zevk ile doldu. Zînet-fezâ nikāblar dahi setr olunarak nâz u istiğnâ iştidâd buldu. Gûnâ-gûn cilveler, hayret-efzâ şîveler yine zuhûra başladı. Kudret-i fâtıra kuvvet-i bâhire ile türlü türlü ef‘âl, nevi‘ nevi‘ ahvâl tecellî etdi. İşbu şuûnât-ı nâ-mütenâhiyye içinde yine ben kendime geldim.

On Beşinci Fasıl

Latîf ve zarîf, münevver ve muhteşem nikāblar ile mestûr olan mahbûbumu gördüm, secde-i şükrâna kapandım. Âşıklar aşklarının âteşi nisbetinde kıskançlığa giriftâr olurlar. Ben de yârimi ağyârın görmesine tahammül edemiyordum. Her ne kadar nikāb-ı müteaddide ile mestûre ise de bana zâhir gibi geliyordu. Sabr u karârımı, akl ü idrâkimi târâc ediyordu. Daha kesîf hicâblar ile mestûr olmasını, ağyâr gözünden nihân kalmasını isterdim. Müsâade ve irâdesiyle hicâblarına sarıldım, kendimi ana hicâb etdim.

On Altıncı Fasıl

Âh âşıklık, âh âşıklık. Yine tahammül edemiyorum, yine tahammül edemiyorum, yine kıskanıyorum. Yârim ile böyle zânû be-zânû olduğumuzu görecekler bilecekler diye ne kadar korkuyorum ve ne kadar kıskanıyorum. Garîb şey değil mi, acabâ kimden kıskanıyorum, kendimden mi? Evet kendimden, çünki benliğim ağyâr değil mi? Maa-hâzâ kendimi dahi göstermek istemem. Çünki cânânımla berâberim, hem de uryânım. Avdete başladım, esvâblarımı bularak birer birer üzerime aldım. İzz ü vakar, temkîn ve sekînet sâhibi oldum. Bu sûretle sıfâtım sıfât-ı Bârî’yi gizliyor ise de nâz u istiğnâsını ef‘âl-i gûnâ-gûnunu setr edemiyordu. Kendim harekete başladım. Ef‘âl-i hasenem, sıfât-ı memdûham, ef‘âl-i memdûhasını sakladı. Kalblerden enzâr-ı basîretden dahi mestûr kaldık. Bu hengâmdaki aşkımı, şevkimi, zevkimi, ahvâlimi yazmak, ta‘rîf etmek mümkün değildir. O kadar nikâblar hicâblar ile yârim benden, bu kadar sıfatlar fiiller ile ben kulûbdan uzak olduğum hâlde, şurası acâibdir ki ben yine yârim ile berâberim. Ne aynıyım ve ne gayrıyım. Beni gören yârimi gördüğü hâlde, ef‘âl ve sıfâtımı gören beni göremiyor, beni vesâir hicâb u nikābları göremeyenler ise yârimi hîç göremiyordu.

On Yedinci Fasıl

Ma‘lûmdur ki ben kendime gelirsem, kendimi dahi severim. Kendime de âşık olurum, kendimi de ağyârdan kıskanırım. Hattâ esvâblarımı bile görsünler istemem. Daha ziyâde saklanmalıyım. Ne yapmalı, ağyârdan büsbütün nasıl nihân olmalı? Amân rakîbim, gel âgûşuma gel, seni yabancı diyerek beyhûde uzaklara atdım. Gel bana sarıl diyerek rakîbimi dahi üzerime aldım. Bu sûretle bir kat daha gizlendim. Rakîbin lüzûmu olduğu

takdîrinde izhâr ve isti‘mâl edilmek üzere ba‘zı sıfat u ef‘âline de büründüm. Ben neş’e-i aşk ile farkında olamamışım, meğer geçdiğim sahrâlardan avdet ederek geldiğim yerlere gelmişim, lâkin sekr-i aşk bâkî. Şimdi gördüm bildim ki hakîkaten aşk bir neş’e-i kâmil imiş, ve onunla sekrân olanlar bir daha ayılamıyorlar imiş. Ayılmış olsalar dahi yine sekrân kalırlar imiş. Hayâlatı mahbûb, hissiyâtı aşk zannediyorlar imiş.

On Sekizinci Fasıl

Yine eski sadâ kulağıma geldi, bana diyordu ki, “Gel âşık-ı sâdık, ey yâr-i muvâfık, elinden öpeyim. İşte şimdi aşk-ı hakîkî ne olduğunu bildin.” Ben, “Estağfirullâh, fakîr kim ki? Ben gibi bir âcize öyle ulvî şeyler ne kadar uzak. Hakîr dahi ibâdet-i zâhiriyyede âciz ve kâsırım, nerede kaldı ki âşıklık taleb edeyim. Aşk-ı hakîkî heyhât ne büyük şey, talebe cesâret edemem.” Sadâ, “Gel köftehor gel, musâfaha edelim. Artık bize de tegâfül olur mu? Sendeki bu acz ü mahviyyetin, ilm ü tevâzuun nereden geldiğini bilmez değilim.” Ben, “Emânet olarak verdiğiniz anahtar nezdimde kaldı, onu iâde edeyim mi?” Sadâ, “Hayır evlâdım, o anahtarı kendin gibi bir ehlini bulursan sen de ona verirsin. Şu kadar ki nâ-ehlinden katiyyen sakınmak lâzımdır.” dedi. Ben, sadânın geldiği cihete derhâl kemâl-i ta‘zîm ü tekrîm ile niyâz etdikden sonra hâneme avdet eyledim. İbâdât u tâât ile evkât-güzâr oldum.